

DELO, NEZAPOSLENOST IN PROSTI ČAS

NARAVA DELA:

- **Butch Grint:** delo je družbeno opredeljeno – vsaka definicija je značilna za določeno družbo ob določenem času
- stari Grki so delo označevali kot območje potrebnega, področje svobode.
- Lovci in nabiralci: produktivna dejavnost se ohranja na potrebnem minimumu
- Predind. Britanija: ind. delavci, 'sveti ponedeljek'; **Shoshana Zuboff**

Izvor sodobnih stališč do dela:

~ protestantizem (**Weber** – kalvinizem) ⇒ delo obravnavajo kot poklicanost od Boga; protestantska delovna etika

~ ind. revolucija (**Thompson** – predind. delo ⇒ usmerjenost k nalogi

~ viktorijanske ideje:

- 1) Zahteve nezaposlenih do dela
- 2) Napredovanje
- 3) Kaznovanje delavcev

DELO IN PROSTI ČAS ~ KONFLIKTNI POGLEDI:

Karl Marx: delo je najpomembnejša, temeljna človekova dejavnost.

Ideja odtujenega dela: ljudje ne najdejo zadovoljstva v svojem delu ⇒ postanejo tujci lastnemu jazu.

Izvori odtujitve:

- 1) V gospodarskem sistemu, ki vključuje blagovno menjavo na podlagi kupčij ⇒ tržno blago ⇒ zasebna lastnina ⇒ lastni interes pomembnejši od skrbi za družbeno skupino
- 2) Gosp. sistem = ekonomska baza, ki se deli na proizvodna sredstva (sredstva za ustvarjanje dobrin) in proizvodne odnose

Odtujitev in kapitalizem: kapitalistična ekonomska baza povzroča visoko stopnjo odtujitve.

Izkoriščanje delavca: mezdno delo, buržoazija izkorišča proletariat.

Obstajata dve značilnosti ind. družbe:

1. mehanizacija proizvodnje
2. nadaljna specializacija delitve dela

Komunizem in konec odtujitve dela: v komunistični in socialistični družbi ⇒ proizvodna sredstva so v družbeni lasti, ukinjena nadaljna specializacija delitve dela

Neomarksist Herbert Marcuse: več poudarka daje potrošnji izdelkov delo – enodimenzionalni človek; delo, prosti čas ⇒ lažne potrebe (množična občila) – njihovo zadovoljevanje le navidezno ublaži odtujitev ⇒ 'evforija v nesreči' – občutek navdušenja, ki temelji na bedi. Vse razvite družbe teptajo razvoj osebnosti. Zanj je bolj kot lažna razredna zavest primeren izraz 'srečna zavest'. Gre za zmotno prepričanje, da sistem dostavlja blago.

C. Wright Mills: družbo vodi vladajoča elita in ne vladajoči razred, ki ima v lasti proizvodna sredstva.

- Konflikt med vladajočo elito in ljudsko množico
- Študija Beli ovratniki
- Širitev terciarnega sektorja ⇒ spremembe večšin s predmeti k večšinam z osebami ⇒ **TRŽIŠČE OSEBNOSTI** (ljudje prodajajo dele svoje osebnosti) ⇒ odtujeni sebi in drug od drugega

Kritika konfliktnih nazorov: nejasna slika, pogledi ljudi zavrtnjeni kot produkt lažne razredne zavesti; zelo splošni

Emile Durkheim: Družbena delitev dela – funkcionalistični pogled

- predindustrijska družba – mehanska solidarnost, ki temelji na uniformnosti; družbena solidarnost temelji na podobnosti med posameznimi člani; ista prepričanja, vrednote
- lov in nabiralništvo: člani izgledajo kot da bi bili narejeni po istem kalupu
- industrijske družbe: organska solidarnost, ki temelji na **RAZLIKAH**. Člani se specializirajo za posamezne vloge ⇒ sodelovanje, pravila in predpisi; razvoj **POGODBE** obravava kot začetek moralne ureditve menjave

ANOMIJA – specializirana delitev dela in hitra širitev ind. družbe ogrožata družbeno solidarnost ⇒ družbeni nadzor je šibak (visoka stopnja samomorov, zakonske ločitve in ind. konflikti)

Ustvarjajo jo hitre družbene spremembe, specializirana delitev dela vzpodbuja individualizem in egoizem

Durkheim: rešitev anomalije je možna v okviru ind. družbe (poklicna združenja) (Marles ⇒ odprava kapitalizma, uvedba socializma) ⇒ etični kod, upravljalna telesa (urejati vse, kar zadeva posel)

- Dedovanje bo zaradi nepravilnosti izumrlo
- Predvidi prefinjeno ravnovesje med državo (uveljevala naj bi skupno moralo) in poklicnimi združenji

PROFESIONALNA ETIKA – ključ do prihodnjega moralnega reda v ind. družbi

- Profesionalna združenja povežejo posamezne člane v poklicno skupino
- Profesionalna etika poudarja **ALTRUIZEM** – obzir do drugih namesto ozkega koristoljubja

Paul Halmos: študija Družba uslužnostnih dejavnosti (vpliva na moralne vrednote Z družb)

1. pogled: obravnava profesionalizem kot **SEBIČNO STRATEGIJO** za izboljšanje tržnega položaja poklicne skupine
2. pogled (**Baritzi**) kot 'služabniki nosilcev moči'

Durkheim: razlike pri nagradah temeljijo na konsenzu o vrednosti poklica v skupnosti.

ORGANIZACIJE IN BIROKRACIJA (5)

UVOD:

- ameriški sociolog **Amitai Etzioni**: 'naša družba je organizacijska družba'
- organizacije: družbene enote, ki so pretežno usmerjene v doseganje določenih ciljev
- moderne industrijske družbe se od predindustrijskih razlikujejo po številu, obsegu in obliki organizacij
- organizacije so postale prevladujoče institucije moderne družbe
- širjenje organizacij je povezano z vse bolj specializirano delitvijo dela, ki vodi k hierarhiji oblasti in sistemu pravil
- **Max Weber**: posebna oblika organizacij: birokracija ⇒ temeljna značilnost moderne industrijske družbe; ukvarja se s primerjavo med birokracijo in oblikami organizacije v predindustrijskih družbah.

MAX WEBER – BIROKRACIJA IN RACIONALIZACIJA

- Birokratske organizacije: prevladujoče institucije industrijske družbe
- **Weber** birokracijo pojmuje kot organizacijo, v kateri obstaja hierarhija plačanih uslužbencev s polnim delovnim časom, ki tvorijo verigo ukazovanja; zadeva administracijo, nadzor, upravljanje, usklajevanje zapletenega niza nalog
- Za razumevanje narave moderne družbe je bistveno poznavanje procesa birokratizacije

BIROKRACIJA IN RACIONALNO DELOVANJE

Celotno človekovo delovanje usmerjajo pomeni, glede na pomene je identificiral različne tipe delovanja:

- 1) afektivno ali emotivno delovanje – npr. izguba živcev
- 2) tradicionalno delovanje – temelji na uveljavljenem običaju
- 3) racionalno delovanje – jasna zavest o cilju. Za industrijsko družbo velja, da vse bolj prevladujejo racionalna dela ⇒ proces racionalizacije (birokracija je čisti primer tega procesa)

Birokracija je racionalno delovanje v institucionalni obliki

BIROKRACIJA IN NADZOR

- birokracija je tudi sistem nadzora ⇒ legitimni nadzor
- legitimnost temelji na pomenih

- oblika organizacijske strukture izhaja iz vrste legitimnosti, na kateri temelji
- tipi legitimnega nadzora: vsak ima svojo organizacijsko strukturo

1) KARIZMATIČNA OBLAST

2) TRADICIONALNA OBLAST (1. gospodinjstvo s spremstvom,
2. sistem vazalov)

3) RACIONALNO – LEGALNA OBLAST (birokracija)

Idealni tip birokracije vsebuje naslednje prvine: službene dolžnosti, temelji na načelu hierarhije, deluje po predpisih, delo se opravlja po predvidljivih pravilih, uslužbenci so imenovani glede na strokovno znanje in kvalifikacije, birokratsko upravljanje pomeni jasno delitev med zasebnim in službenim dohodkom.

'Strokovna premoč' birokracije:

idealnega tipa ne moremo v realnosti nikoli doseči ⇒ temu se je najbolj približala birokracija v moderni kapitalistični družbi, kjer je postala glavna oblika organizacijskega nadzora.

Izvajanje nalog v birokraciji: strokovnost, hitrost, nižji stroški, natančnost...

BIROKRACIJA IN SVOBODA

- omejevanje človekove svobode, ustvarjanje 'brezdušnih specialistov'
- proces racionalizacije je v birokraciji v bistvu **IRACIONALEN**
- birokracija je nujna za visoko industrializirano družbo ⇒ birokracija je najpopolnejša in najuspešnejša institucionalizacija oblasti
- prepuščenost države nevarno:
- v krizi birokrati ne bi znali reagirati
- upravljalna praksa prilagojena zahtevam kapitala – pod pritiskom bi se lahko birokrati na visokih položajih podredili zahtevam kapitala ⇒ temu se izognemo s strogim parlamentarnim nadzorom nad državno birokracijo – poklicni politiki morajo imeti najvišje položaje
- kršenje predpisov in norm (v nasprotju z **Webrom**) lahko poveča učinkovitost organizacij

Alvin W. Gouldner – stopnje birokratizacije: – študija primera

1. birokratska organizacija nekaterim nalogam bolj ustreza kot drugim (ni primerna za nepredvidljive operacije)
2. napredek birokracije ni neizogiben
3. sociologi naj se raje ukvarjajo z odkrivanjem družbenih procesov, ki povzročajo razlike v količini in vrsti birokracije, namesto da se ukvarjajo z utopično vizijo o ukinitvi birokracije

Tom Burns in G. M. Stalker (se strinjata):

2 idealna tipa organizacije:

MEHANICISTIČNA

- podobna Webrovemu modelu
- tok komunikacij je vertikalni: navodila tečejo navzdol, tok informacij je usmerjen navzgor (menedžerska hierarhija)
- ostra hierarhija
- primerna za stabilne družbe

ORGANSKA

- posameznik svoje znanje podredi doseganju ciljev organizacije
 - komunikacije temeljijo na posvetovanju in ne na ukazovanju
 - primerni za spremenljive okoliščine
 - fleksibilni, gibljivi
 - večja pripadnost članov
- organizacije so institucije, v katerih člani tekmujejo za status in moč
 - 1) idealna oblika organizacij, ki bi v vsaki situaciji maksimizirala učinkovitost ne obstaja
 - 2) znotraj organizacij so skupine, ki sledijo svojim ciljem ⇒ ti se lahko razlikujejo od ciljev organizacije

SPOL IN DRUŽBA

UVOD:

- sociologija spolov je osredotočena na ženske in ženskost
- dr. **Robert Stoller:**
 - o družbeni spol (gender) – termin, ki ima psihološke in družbene konotacije (moškost, ženskost) ⇒ neodvisna od biološkega spola
 - o biološki spol (sex) – moški, ženska
- **Stoller in Ann Oakley:** kultura družbe je tista, ki določa vedenje spolov v njej
- družbene vloge spolov:
 - o biološko določene
 - o kulturno določene

RAZLIKE MED SPOLOMA IN DRUŽBA

Hormoni in možgani:

- razlike v obnašanju in družbenih vlogah moških in žensk se da razložiti z vidika HORMONSKIH in MOŽGANSKIH RAZLIK
- aktivnost raznih hormonov je tesno povezana z aktivnostjo živčnega sistema ⇒ hormoni vplivajo na obnašanje, osebnost in čustveno dispozicijo (poskus z živalmi)
- KRITIKA: **Ruth BLEIER** ⇒ tvegano sklepati, da bi iste hormonske spremembe sprožile enake spremembe v vedenju ljudi kot živali

Delitev možganov:

J. A. Gray in A. W. H. Buffery:

- Po drugem letu je pri ženskah dominantna leva hemisfera možganov, pri fantih pa desna
- KRITIKA: **R. BLEIER** ⇒ majhne razlike lahko izhajajo iz razlik v socializaciji, ne pa iz delitve možganov

GENETIKA IN EVOLUCIJA

Lionel Tiger in Robin Fox: človeška biogramatika je gensko pogojen program, ki vnaprej določa človeka, da se vede na določene načine.

- moški so bolj agresivni in dominantni kot ženske
- DOMINACIJA je S SPOLOM povezana značilnost
- osnovna družbena enota ⇒ mati + otrok ⇒ tesna čustvena vez
- 'moška in ženska biogramatika sta prilagojeni spolni delitvi dela v lovski družbi'

Sociobiologija – evolucija človeškega vedenja

Razvil jo je **F. O. Wilson**, na vprašanja biološkega in družbene vloge pa jo je prenesel **David Barash** ⇒ spermiji, jajčece

- delno temelji na Darwinovi evolucijski teoriji
- ljudje in druge vrste se spreminjajo in razlikujejo v **PROCESU NARAVNEGA IZBORA**
- 2 smeri od **Darwina** naprej:
 - ne razvijajo se samo fizične značilnosti, ampak tudi vedenje
 - živalskemu in človeškemu vedenju vladajo **GENSKA NAVODILA**
- moški in ženske želijo nadaljevati svoje gene

KRITIKE EVOLUCIJSKIH IN GENSKIH TEORIJ

Oba pristopa predpostavljata neposredno povezavo genskega dedovanja in človeškega obnašanja, kar ni znanstveno dokazano.

Bleierjeva obtožuje sociobiologijo etnocentričnosti.

BIOLOGIJA IN DELITEV DELA GLEDE NA SPOL

George Peter Murdock – biologija in praktičnost

- biološke razlike med moškimi in ženskami vidi kot temelje delitve dela v družbi glede na spol
- delitev dela glede na spol je najbolj učinkovit način organiziranja družbe ⇒ univerzalnost
- **KRITIKA ANN OAKLEY**: delitev dela med spoloma ni univerzalna

Talcott PARSONS – biologija in ekspresivna ženska

- njegova analiza temelji na prepričanjih in vrednotah njegove lastne kulture (svetost poroke, družine)
- **IZOLIRANA NUKLEARNA DRUŽINA** v moderni industrijski družbi je specializirana za dve temeljni funkciji:
 - o **SOCIALIZACIJA NARAŠČAJA** - za kar je odgovorna ženska
 - o **STABILIZACIJA ODRASLIH OSEBNOSTI**
- tesnejša vez med materami in otroki je pomembna
- instrumentalna (stres, zaskrbljenost) vloga moškega, ekspresivna vloga ženske (ustvarja toplino, varnost, čustveno podporo) ⇒ ti vlogi se med seboj dopolnjujeta

John BOWLBY – vez med materjo in otrokom

- preučuje vlogo žensk, posebno vlogo mater s psihološkega stališča (**Ann Oakley**: materina zaposlitev nima škodljivih učinkov na otroka)

Ann Oakley: kulturna delitev dela

- ne obstaja delitev dela ali družbenih vlog
- za mit ima žensko nesposobnost opravljanja težkih del
- družbene vloge so kulturno določene, ne biološko ⇒ plo je družbeni konstrukt
- materinska vloga je kulturna konstrukcija

DRUŽBENA KONSTRUKCIJA VLOG SPOLOV

Socializacija in družbene vloge

Ann Oakley (Ruth Hartley): socializacija se v spolne vloge odvija na 4 načine:

1. manipulacija – deklice nosijo ženska oblačila

2. usmerjanje k različnim predmetom – fantki avto, deklice punčke
3. uporaba verbalnega vplivanja – poreden fant, pridna deklica
4. izpostavljenost različnim aktivnostim – deklice za gospodinjska opravila

Dodelitev spola:

- etnometodologinji **Suzanne J- Kessler in Wendy McKenna** se zanimata za ničine kako člani družbe kategorizirajo svet okoli sebe ⇒ način, da gledamo na drugo osebo kot na moškega/žensko
- dva ali več spolov:
 - glavni način določanja spolov je pri rojstvu s pregledom genitalij, kar je sporno (hermafrodizem)
 - ne priznavajo (znanost in javnost) vmesnega stanja
 - berdache – vloga tretjega spola
- dodelitev k spoloma: transeksualci
- **David Morgan in Linda Birke**: biološki in družbeni spol sta medsebojno povezana ⇒ biološke spolne razlike vplivajo na družbene razlike med spoloma in obratno

NEENAKOST MED SPOLOMA

Obstajajo trije feministični pristopi: vsi si prizadevajo za enakost med spoloma, ne pa za prevlado enega spola

1. RADIKALNI FEMINIZEM

- krivi moške za izkoriščanje žensk
- družbo vidi kot patriarhalno
- separatistične feministke ⇒ ženske želijo organizirati neodvisno od moških zunaj družbe, v kateri vladajo moški
- ženske supremačistke – ženske več vredne od moških, matriarhat
- zavzemajo se za radikalne spremembe

2. MARKSISTIČNI IN SOCIALISTIČNI FEMINIZEM ⇒ za ustanovitev komunistične družbe

- kapitalizem je osnovni vir zatiranja žensk
- pripisujejo zatiranje proizvajalcem bogastva
- bolj poudarjajo sodelovanje med moškim in žensko iz delavskega razreda kot pa radikalne feministke
- tudi te feministke si prizadevajo za radikalne spremembe

3. LIBERALNI FEMINIZEM

- uživa večjo podporo javnosti
- stremijo s postopnim spremembam v politiki, gospodarstvu, socialnemu sistemu zahodnih družb
- ne prizadevajo si za revolucionarne spremembe
- ustvarjanje enakih možnosti je glavni cilj

★ ČRNSKI FEMINIZEM

- razvil se je iz nezadovoljstva nad drugimi tipi feminizma
- **Collins + Hooks** (suženjstvo) ⇒ ameriška črnka S. Truth si je prizadevala za pridobitev ženske volilne pravice za črnke enako kot za moške
- **Brewer**: osnovna značilnost je, da preučuje prepletanja rase, razreda in spola v življenjskih možnostih črnkih žensk

RELIGIJA (8)

RELIGIJA – FUNKCIONALISTIČNI POGLED

⇒ zagotavlja skupna verovanja, norme, vrednote in pomaga posamezniku, da obvladuje strese, ki razkrajajo družbeno življenje

- preučuje religijo z vidika potreb družbe ⇒ družba zahteva določeno stopnjo družbene solidarnosti, vrednotni konsenz, harmonijo in integracijo teh delov

Emile Durkheim – delo **Elementarne oblike religioznega življenja**

- vse družbe dleijo svet na 2 kategoriji:
 - ⊖ sveto (sakralno)
 - ⊖ posvetno = nesvetno, profano
- svete stvari so simboli (nekaj predstavljajo)
- religija je enoten sistem verovanj in praks, povezanih s svetimi stvarmi; to je s tistim, kar je oddvojeno in prepovedano
- totemizem – najpreprostejša in najbolj temeljna oblika religije ⇒ družba razdeljena na klane (pravilo eksogamije) ⇒ vsak klan ima svoj totem ⇒ pri čaščenju boga ljudje v bistvu častijo družbo
- odnos med človekom in svetimi stvarmi je odnos med človekom in družbo
- kolektivna zavest; kolektivno čaščenje
- **KRITIKA:**
 - Durkheimovi pogledi relevantni za manjše družbe
 - Religija ne pomeni čaščenja družbe

Bronislaw MALINOWSKI

- življenjske krize (rojstvo, puberteta, poroka, smrt – družbeno destruktivna)
- rituali: zmanjšujejo tesnobo tako, da dajejo zaupanje in občutek nadzora
- religija podpira družbeno solidarnost z obvladovanjem situacij čustvenega stresa, ki ogroža stabilnost družb

Talcott PARSONS

- človeško delovanje usmerjajo in nadzirajo norme, ki jih daje družbeni sistem
- religija z lajšanjem napetosti in frustracij, ki lahko razdrejo družbeni red, ohranja družbeno stabilnost
- ena od glavnih funkcij religije je dati smisel vsem izkušnjam, ne glede na to, kako nesmiselno ali nasprotujoče se pojavljajo

- **KRITIKA** funkcionalističnega pristopa: ne meni se za disfunkcionalne vidike, zapostavlja religijo kot razdiralno silo, malo zanimanja kaže za sovraštvo med različnimi religioznimi skupinami znotraj iste družbe

RELIGIJA – MARKSISTIČNI POGLED

- religija je iluzija, ki lajša trpljenje, ki ga povzroča izkoriščanje in odtujitev ⇒ gre za izkrivljeno realnost
- religija je zgrešen poskus, kako narediti življenje bolj znosno
- z marksističnega vidika večina verskih gibanj izhaja iz zatiranih razredov
- religija deluje kot **MEHANIZEM DRUŽBENEGA NADZORA**, tako da ohranja obstoječi sistem izkoriščanja in krepi razredne odnose
- ustvarja lažno razredno zavest – slepi pripadnike podrejenega razreda, tako da ne spoznajo svojega položaja
- pomaga ohranjati oblast vladajočega razreda, ki podpira religijo

ENGELS in neomarksisti – religija kot razdiralna sila

Engels – krščanstvo in družbene spremembe ⇒ aktivna vloga religije na revolucionarne spremembe

Otto MADURO (sodoben neomarksist) – relativna avtonomija religije:

- zanika, da je religija vedno konzervativna sila, lahko je pa tudi celo revolucionarna
- Latinska Amerika ⇒ razvoj teologije osvoboditve – pripadniki duhovščine lahko razvijejo revolucionarni potencial

Bryan S. Turner – materialistična teorija religije:

- religija izhaja iz **MATERIALNE BAZE** in je povezana s fizičnimi in ekonomskimi vidiki življenja, ni pa vedno pomemben del ideološkega nadzora vladajočega razreda

MOČ, POLITIKA IN DRUŽBA

UVOD:

- politična sociologija je preučevanje moči v najširšem smislu
- politični je vsak družbeni odnos, ki vključuje **RAZLIKE V MOČI**
- 2 obliki moči:
 - o **OBLAST (AVTORITETA)** = legitimna
 - o **PRISILA**

MAX WEBER – MOČ IN TIPI OBLASTI

Moč pomeni možnost, da se zgodi po tvoje, tudi če drugi nasprotujejo tvojim željam.

Koncept konstantne vsote moči: posameznik ali skupina ima toliko moči, kolikor je drugi nimajo.

Nosilci moči uporabljajo moč v prid lastnih interesov (funkcionalisti se s tema dvema trditvama ne strinjajo).

Weber je navedel 3 vire oblasti

1. **KARIZMATIČNA** – predanost do voditelja, ki naj bi imel izjemne lastnosti
2. **TRADICIONALNA** – prepričanje v pravilnost vzpostavljenih običajev in tradicij
3. **RACIONALNO – LEGALNA** – temelji na sprejemanju niza neosebnihih pravil ⇒ pravila so racionalna

Pluralistična teorija moči in države je prevzela **Webrovo** definicijo ⇒ osredotočajo se na voljo (želje) posameznikov ali posameznih skupin za doseganje ciljev

SOCIOLOŠKI POGLED (1)

KULTURA IN DRUŽBA (kultura je lahko NAUČENA ali SKUPNA)

- kultura in vedenje – usmerja človekovo delovanje in določa človekov pogled na življenje
- socializacija
- norme in vrednote – norme se uveljavljajo s pozitivnimi in negativnimi sankcijami, ki so lahko formalne ali neformalne. Vrednota je prepričanje, da je nekaj dobro in zaželeno
- status in vloga – status je lahko :
 - o pripisan – stalen
 - o pridobljen – ni za stalno določen, je rezultat določene mere načrtnega delovanja

TEORIJE O DRUŽBI

1. FUNKCIONALIZEM (Durkheim, Parsons)

- sistem – deli družbe so medsebojno povezani
- vedenje v družbi je strukturirano ⇒ odnos strukture do družbe kot celote
- funkcionalni predpogoji – temeljne potrebe, ki morajo biti izpolnjene, da sistem deluje

- vrednotni konsenz – soglasje članov družbe o vrednotah
- 2. KONFLIKTNI POGLEDI – MARKSIZEM**
- proizvodjalne sile + družbeni proizvodni odnosi = **EKONOMSKA BAZA** ali **INFRASTRUKTURA DRUŽBE**
 - ostale vidike družbe, ki jih imenujemo **SUPERSTRUKTURA** ali **DRUŽBENA NADSTAVBA** veliki meri določa ekonomska baza

SKUPNE TOČKE MARKSIZMA IN FUNKCIONALIZMA

- splošna razlaga družbe kot celote ⇒ makroteoriji
 - družbo pojmuje kot sistem ⇒ sistemski teoriji
 - sistem je po njunem tisti, ki oblikuje človeško vedenje;
 - funkcionalizem ⇒ vedenje usmerjajo norme in vrednote družbenega sistema
 - marksizem ⇒ vedenje določa ekonomska baza
- 3. INTERAKCIONIZEM** – poudarja pomembnost človeškega ravnanja pri oblikovanju družbe
- razumevanje delovanja zahteva interpretacijo pomenov
 - pojem 'jaza' se razvije iz interakcijskih procesov ⇒ **Charles Cooley** – zrcalni jaz
 - raziskovanje konstrukcije pomena v interakcijskih procesih ⇒ kako akterji interpretirajo jezik, geste, videz in vedenje drugih
 - vloge so nejasne, dvoumne in meglene
 - z interakcionističnega vidika so vloge, pomeni in definiciji situacije predmet pogajanj v interakcijskih procesih

POGLEDI NA ČLOVEŠKO ŽIVLJENJE

1. POZITIVIZEM:

- najvplivnejši poskus uporabe naravoslovne metodologije v sociologiji – **A. Comte** ⇒ vedenje ljudi je možno objektivno meriti ⇒ omogoči ugotavljanje vzrokov in posledic
- dejavniki, ki jih ni možno neposredno opazovati (pomeni, občutki) niso pomembni in so lahko zavajajoči
- poudarek na dejstvih in vzročno – posledičnih odnosih

2. TEORIJA DRUŽBENEGA DELOVANJA

- predmeta družbenih in naravoslovnih znanosti sta različna
- ljudje **ZAVESTNO** delujejo (misli, občutki, pomeni, cilji)

- **Max WEBER** – 'sociološki pogled mora izhajati iz opazovanja in teoretične interpretacije subjektivnih duševnih stanj akterjev'

3. FENOMENOLOGIJA

- razumevanje pomenov, ki jih v svojem vsakdanjem življenju uporabljajo člani družbe
- ljudje osmišljajo svet tako, da ga kategorizirajo

SOCIOLOGIJA IN VREDNOTE

- pozitivistični pristop predpostavlja, da je znanost o družbi možna ⇒ možno objektivno opazovanje in analiza družbenega življenja
- ni možna znanost o družbi ⇒ sociologija se ne more otresti ideologije (niz verovanj in vrednot, ki odražajo interese posamezne družbene skupine)
- **MARKSIZEM**: ideologija vladajočega razreda
- **Mannheim**: ideologija in utopična ideologija
 - zagovarja popolno spremembo v družbeni strukturi
 - zelena podoba bodočega družbenega reda
 - temelj marksistične ideologije
- funkcionalizem je oblika vladajoče ideologije, ki opravičuje obstoječe stanje; izraz funkcija povezuje z idejo dobrega

Obe teoriji (funkcionalizem in marksizem) imata ideološko podlago

SOCIOLOŠKA IMAGINACIJA

- skupen cilj sociologov: razumevanje in razlaga družbenega sveta
- družbena struktura in družbena interakcija (**Max Weber, Anthony Giddens**)
 - ⇒
 - **Mills** – sociološka imaginacija: sociološka imaginacija je sposobnost, da se hkrati preučuje družbena struktura in življenje posameznikov; omogoča ljudem razumeti njihove zasebne težave glede na javne probleme
 - sociologija bi morala preučevati biografije posameznikov v okviru zgodovine družb

METODOLOGIJA (13)

UVOD:

- metodologija (kvantitativne, kvalitativne metode)

ZNANSTVENA KVANTITATIVNA METODOLOGIJA POZITIVIZEM, DURKHEIM IN SOCIOLOGIJA:

- **Comte**: sociologija, pozitivistična filozofija
- študija Samomor – model pozitivističnega raziskovanja
 1. **DRUŽBENA DEJSTVA** (preučevanje) – **Durkheim**: obravnavati družbena dejstva kot stvari
 2. **STATISTIČNI PODATKI** (uporaba)
 3. **KORELACIJA** med različnimi dr. dejstvi
 4. **VZROČNE ZVEZE – VZROČNOST** (iskanje) – **R. MERTON** – razred in kriminaliteta
- **Durkheim**: multivariantna analiza, odvisna(stvar, ki je povzročena) in neodvisna (dejavniki, ki povzročijo odvisno variabla) variabla
- temeljni cilj pozitivizma: zakonitost človeškega vedenja
- **Karl Popper** – deduktivni pristop
 - postavitve hipoteze, ki jo je potrebno testirati
- laboratorijski eksperiment in sociologija – **Popper**
 - kontrolne skupine, eksperimentalna skupina
 - sociologija ⇒ terenski eksperiment (hawthornski učinek – rezultati raziskave so lahko brez vrednosti)
- primerjalna oz. komparativna metoda (**Marx, Durkheim, Weber**)

INTERPRETATIVNA IN KVALITATIVNA METODOLOGIJA

- kvalitativni podatki ⇒ interpretativni pristop (interpretacija družbenega delovanja) zavrača uporabo naravoslovne metodologije

KVALITATIVNI PRISTOPI

- **Max Weber**:
 - sociologijo opredelil kot preučevanje družbenega delovanja
 - nujno je potrebno razumeti pomene (smisli in motivi)
- simbolični interakcionizem
 - človeško vedenje usmerjajo notranji procesi
 - koncept jaza ali podoba o sebi

- fenomenologija
 - razumevanje je končni produkt sociološkega raziskovanja
 - zavračajo možnost razvijanja vzročnih razlag človeškega vedenje
 - poudarjanje pomenov in družbene konstrukcije realnosti

SOCIOLOGIJA SAMOMORA

Durkheim: Samomor – sociološka študija

- VRSTE SAMOMOROV:
 - **egoistični** – nezadostna integracija
 - **anomični** – nezadostna regulacijaobe vrsti sta značilni za industrijske družbe
 - **altruistični** – pretirana integracija
 - **fatalistični** – pretirana regulacijavrsti sta značilni za predindustrijske družbe

ODZIVI:

- **Halbwachs:** ruralni in urbani predeli
- **Gibbs in Martin** – pojem integracije, ni bil dovolj poz., premalo statističnih podatkov

INTERPRETATIVNE TEORIJE SAMOMORA

- **J. D. Douglas:** družbeni pomeni samomora, uporaba statistike
- **Jean BAECHLER:** samomor kot reševanje problema
 - odrešilni, agresivni – maščevalni, kriminalni, roteči, izsiljevalni
 - samomori zaobljubljenih – transfiguracijski, skurilni – božja sodba in igra)
 - poskuse samomorov vključuje v splošno definicijo samomorilskega vedenja
 - KRITIKA: **Steve Taylor**
- **J. Maxwell ATKINSON:** odkrivanje samomora
 - kategorizacija smrti, zdravorazumske teorije mrliških oglednikov
 - **KRITIKA** fenomenologije: (Hindess) statistike kot iterpretacije mrliških oglednikov
- **Steve Taylor** – onstran pozitivizma in fenomenologije
 - študija Ljudje pod vlaki
 - metodologija
 - **EKTOPIČNI ali VASE USMERJENI SAMOMOR:** oseba se vidi mrtvo, submisivni, tanacijski poskus

- o **SIMFIZIČNI ali K DRUGIM USMERJENI SAMOMOR:** drugi naredili življenje neznosno, klic rotečega

KVANTITATIVNA IN KVALITATIVNA METODOLOGIJA

Pawson – nasprotovanje med pozitivisti in fenomenologi

RAZISKOVALNI PROCES

- izbira raziskovalne teme (raziskovalčeve vrednote in prepričanja)
- ukvarjanje s posledicami, ki jih je prinesla industrijska revolucija
- sredstva za raziskave

PRIMARNI VIRI informacij sestojijo iz podatkov, ki jih raziskovalci sami zberejo med svojim delom

- sekundarni viri ⇒ podatki, ki že obstajajo
- izbira primarne raziskovalne metode:
 - o zanesljivost
 - o veljavnost
 - o praktičnost
- izbira vzorca
 - o reprezentativnost
 - o stopnje vzorčenja:
 - prepoznavanje 'ustrezne populacije' ali enote vzorčenja
 - izdelava okvira vzorčenja

vrste vzorčenja

- **SLUČAJNO IN SISTEMATIČNO VZORČENJE**
- **STRATIFICIRANO SLUČAJNO VZORČENJE:** delitev okvira vzorčenja v skupine
- **KVOTNO VZORČENJE:** nadzor variabel brez okvira vzorčenja
- **VEČSTOPENJSKO VZORČENJE:** izbor vzorca iz drugega vzorca
- **VZORČENJE Z DODAJANJEM (SNEŽENA KEPA):** uporaba osebnih stikov za izgradnjo vzorca
- **NEREPREZENTATIVNO VZORČENJE**

ŠTUDIJE PRIMEROV IN ŽIVLJENJSKE ZGODBE

Pilotne študije

Obsežne družbene raziskave – raziskovalni projekti, 3 tipi po **Ackroyd & Hughes:**

- raziskava dejstev

- raziskava stališč
- razlagalna (eksplanatorna) raziskava

VPRAŠALNIKI

- strukturirani intervjuji ⇒ vpliv spraševalca
- poštni vprašalniki
- zastavljanje vprašanj po telefonu

Izdelovanje vprašalnikov in analiziranje podatkov:

- vzpostavitev **OPERACIONALNE DEFINICIJE** ⇒ razbitje pojma na različne **SESTAVINE ali DIMENZIJE**
- izbira indikatorjev za vsako sestavino ⇒ oblikovanje vprašanj

Odprta – zaprta (le 2 izbiri) vprašanja:

- prednosti in pomanjkljivosti vprašalnikov

INTERVJUJI

- vrste: strukturirani, nestrukturirani ⇒ vpliv spraševalca

OPAZOVANJE IN OPAZOVANJE Z UDELEŽBO

- za simbolične interakcioniste je to najboljšo sredstvo za preučevanje interakcij
- za pozitiviste je neznanstveno
- etnografija = preučevanje načina življenja
- udeleženi opazovalec – lahko je odkrit ali prikrit

LONGITUDINALNE ALI PANELNE ŠTUDIJE

- preučevanje skupin in zbiranje podatkov
- so tiste študije, ki preučujejo isti vzorec skozi daljše časovno obdobje
- zbiranje podatkov v intervalih z velikim številom variabel
- potekajo s pomočjo vprašalnikov in intervjujev

SEKUNDARNI VIRI

- uradne statistike
 - študije z viktimizacijo in samoprijavo ⇒ pokazatelj resničnega obsega kriminalitete
 - fenomenološki pogled
 - konfliktni pogled:

- uradne statistike niso niti trdna dejstva, niti subjektivni pomeni
- oblastne strukture v državi jih popačijo
- zgodovinski viri
 - preučevanje družinskega življenja
- vladna poročila
 - zmes kvantitativnih in kvalitativnih podatkov, zelo drage
- življenjska dokumentacija
 - kvalitativna
- množična občila in analiza vsebine
- **John Scott** – ocenjevanje sekundarnih virov ⇒ 4 kriteriji
 - avtentičnost ⇒ točnost in avtorstvo
 - verodostojnost
 - reprezentativnost
 - pomen – sposobnost raziskovalca, da dokument razume

TRIANGULACIJA - METODOLOŠKI POMEN

Bryman ⇒ uporaba pluralnosti obeh metod; kvantitativno raziskovanje kot sredstvo ustvarjanja strukturalnih el.; kvalitativno pa procesnih

SOCIOLOGIJA IN ZNANOST

- znanstvena metodologija
- družbeni kontekst znanosti
- **Kaplan:**
 - rekonstruirana logika – metode in postopke, za katere znanstveniki trdijo, da jih uporabljajo
 - uporabljena logika – kar znanstveniki med uporabo resnično počnejo
- artefakt – nekaj, kar je bilo proizvedeno v raziskovalnem procesu in ne obstaja v pojavu, ki ga preučujemo
- družbeni kontekst Darwinove evolucijske teorije (**Roger Goam, Kropotkin** in sodelavci)
- **Thomas Kuhn** – paradigme in znanstvene revolucije
 - za znanost je značilna zavezanost paradigme
 - paradigma je niz prepričanj, skupnih skupini znanstvenikov o tem, kako je naravni svet zgrajen, kaj velja za resnično in veljavno znanje
 - vsaka paradigma ima družbeno podlago

- za **Kuhna** je znanstvena le veda, v okviru katere obstaja soglasje o paradigmi ⇒ sociologija preparadigmatska (predznanstvena), ker ni enotnega pogleda

Realističen pogled na znanost ⇒ znanost se ne omejuje na pojave, ki jih je možno opazovati

Sayer: zaprti (lahko kontroliramo variable in jih merimo) in odprti sistemi

PROBLEM ČLOVEŠKE ZAVESTI

- realisti razvijajo **VZROČNE RAZLAGE** in jih pojasnjujejo z vidika strukture, mehanizmov in procesov
- glede na realističen pogled na znanost je sociologija **ZNANSTVENA**

SOCIOLOGIJA, METODOLOGIJA IN VREDNOTE

- **Comte in Durkheim:** objektivnost je možno doseči z znanstveno metodologijo
- vpliv osebnih vrednot na raziskave:
 - na **Webrovo** pisanje o birokraciji je vplival njegov strah, da lahko birokratske organizacije zadušijo človekovo svobodo
 - na izbor vpliva 'vrednotna relevantnost'
- **Gouldner:** osrednje predpostavke: (manjka)

SOCIOLOŠKA TEORIJA (14)

UVOD:

Strukturalne teorije in teorije družbenega delovanja (Weber):

FUNKCIONALIZEM

EMILE DURKHEIM:

- člane družbe omejujejo **DRUŽBENA DEJSTVA**
- družbeni red (homo duplex)
- kolektivna zavesst (sili posameznika, da deluje glede na zahteve družbe), družbena stabilnost
- religija integrira družbene skupine
- grožnje družbene solidarnosti – egoizem in anomija, ki zmanjšujeta nadzor

TALCOTT PARSONS

- vrednotni konsenz iz skupnih vrednot ⇒ skupni cilji ⇒ družbeno ravnovesje (stabilen sistem) ⇒ stanje družbenega ekvilibrija
- vsak družbeni sistem ima 4 temeljne funkcionalne predpogoje:
 - o **ADAPTACIJA** (sistem in okolje)
 - o **DOSEGANJE CILJEV**
 - o **INTEGRACIJA** nanaša se predvsem na urejanje konflikta
 - o **VZDRŽEVANJE VZORCEV** – vzdrževanje temeljnih vzorcev vrednot
- proces družbenih sprememb kot 'giblivi ekvilibrij' ⇒ kot proces družbene evolucije, ki vključuje družbeno diferenciacijo ⇒ s sistemom posplošenih vrednot se ohranjata družbena integracija in red navkljub družbeni diferenciaciji

ROBERT K. MERTON

- problem funkcionalne enotnosti – 3 predpostavke
 - o postulat (problem) funkcionalne enotnosti družbe ⇒ dvomljiva v kompleksnih, visoko diferenciranih družbah
 - o postulat univerzalnega funkcionalizma ⇒ inst. poz. funkcije; vsak dej družbe je lahko funkcionalen, nefunkcionalen, disfunkcionalen: kulturne oblike, ki se ohranjajo, imajo ravnovesje funkcionalnih posledic
 - o postulat nepogrešljivosti – religija (**Davis & Moore**) ⇒ funkcionalni ekvivalent ali funkcionalne alternative

FUNKCIONALIZEM – KRITIKA

- teleološka razlaga pravi, da obstajajo deli sistema zaradi koristnih posledic, ki jih imajo za sistem kot celoto
- ohranjanje učinkov – družbena institucija se ohranja, ker so njeni učinki za družbo koristni
- vrednotni konsenz in družbeni red
 - vrednotni konsenz je predpostavljen in ni dokazan; ni nujno, da vodi v družbeni red
- človeško vedenje je prikazano kot determinirano s strani sistema – namesto da bi ljudje ustvarjali družbeni svet v katerem živijo, se gleda nanj kot na stvaritev sistema; človeštvo upodobljeno kot avtomat, ki ga nadzira sistem
- zanemarja prisilo in konflikt – osrednji in sestavni del samega sistema

NOV POGLED NA FUNKCIONALIZEM

Družbeni deli so medsebojno odvisni, družbene institucije obstajajo in imajo svoje učinke, družba je strukturirana, družbena struktura usmerja človeško vedenje

KONFLIKTNI POGLEDI – navdihujejo v delih **Webra in Marxa**

- tekmovanje skupin

MARKSIZEM

- zgodovinski pogled temelji na dialektiki (konflikt med protislovji) in daje prednost ek. dejavnikom ⇒ dialektični materializem
- **Hegel** razvil idejo dialektične spremembe
- protislovja in konflikti v ekonomski sistemu so tisti, v katerih se nahaja ključna gonilna sila družbene spremembe
- **Marx**: prvo zgodovinsko dejanje je proizvodnja materialnega življenja
- protislovja najdemo v ekonomski bazi družbe
- **ODTUJITEV ALI ALIENACIJA**: v njej se zdijo človekove stvaritve kot tuji objekti ⇒ višek v kapitalizmu; človek mora izkoreniniti vire odtujitve v ekonomski bazi; odtujitev je posledica človekovih aktivnosti in ne zunanjih sil
- produktivno delo je primarna človekova dejavnost
- radikalna sprememba v ekonomski bazi vključuje konec odtujitve

- komunizem – radikalna sprememba se zgodi, ko se razred preoblikuje iz 'razreda po sebi' v 'razred za sebe'
- odnos med razredi je odnos antagonizma in konflikta
- dvorazredni model (vladajoči in podrejeni)
- diktatura proletariata
- ekonomski determinizem – osrednji problem marksizma: **Marx** strogi pozitivist, ki vidi vzročnost z vidika ekonomskih sil; ideja dialektike vključuje vpliv med različnimi deli družbe
- **NEOMARKSIZEM**: zmanjšuje vlogo ekonomije, več pomena daje kulturnim in ideološkim vidikom družbe
- **Antonio Gramsci**
- **Frankfurtska šola** in **Jürgen Habermas** ⇒ legitimacijska kriza ⇒ pozni kapitalizem
- Konfliktna teorija – izvor v delu **Maxa Webra**
 - Webrovi pogledi na razrede, statusne skupine in stranke
 - **Weber** – protestantska etika in duh kapitalizma
 - **Marx** – polarizacija razredov
 - **Durkheim** – družba obstaja neodvisna od posameznikov, ki jo tvorijo
- **Ralph Dahrendorf** – Oblast in konflikt
 - postkapitalizem
 - konflikt je povezan z oblastjo
 - obstoj številnih kvaziskupin ali potencialnih skupin, ki bi lahko bile med seboj v konfliktu, nekatere so med seboj povezane

KRITIKA: Marxova teorija ni več uporabna v sodobnih družbah; družbo ustvarjajo ljudje s svojim lastnim delovanjem

INTERPRETATIVNI POGLEDI IN TEORIJE DRUŽBENEGA DELOVANJA

Max Weber – družba je razdeljena v družbene razrede

- sociološko preučevanje se mora osredotočati na družbeno delovanje ⇒ to je delovanje posameznika in mu oseba pripisuje pomen
- ekonomija in družba
- aktualer Verstehen je razumevanje, ki temelji na delovanju
- erklarer Verstehen = razlagalno razumevanje
- vzročne razlage

- birokracije – institucije, ki neposredno nadzirajo in usmerjajo človeško vedenje ali družbeno delovanje
- zavrača enostranski materializem in enostranski idealizem marksizma ⇒ pomembni tako materialni dejavniki kot verovanja
- **KRITIKA:** obtoževali so ga metodološkega individualizma

SIMBOLOČNI INTERAKCIONIZEM

John Dewey, William I. Thomas, George Herbert Mead

G. H. Mead (jezik, obstoj skupnih simbolov)

- simboli, simbolna interakcija
 - simboli nudijo sredstva s katerimi stopajo ljudje v smiselne interakcije s svojim naravnim in družbenim okoljem
- proces prevzemanja vlog pomeni, da ena oseba lahko prevzame vlogo druge tako, da si zamišlja osebo s katero je v interakciji; v tem procesu se razvija koncept jaza, ki ima 2 vidika
 - ' me ' – socialni jaz
 - ' I ' – individualni jaz

Predstava o jazu je naučena.

- play stopnja – otroci igrajo vloge, ki niso njihove
- games stopnja ⇒ posplošeni drugi – pri igri začnejo otroci gledati nase z vidika različnih udeležencev. Pri tem se vidijo z vidika

POSPLOŠENEGA DRUGEGA

- družbene vloge se nenehno spreminjajo
- posameznik in družba sta neločljiva

Herbert Blumer

- temeljne premije simboličnega interakcionizma
 - družba kot nenehen proces interakcij

Fred Davis

- preučevanje: invalidnost in družbena interakcija ⇒ zanikanje deviantnosti in normalizacija

KRITIKA S. INTERAKCIONIZMA

- preučevanje človeške interakcije v vakuumu
- norme kot dane (izvor = ?)
- izvor pomenov
- **Leon Shaskolsky:** 'interakcionizem je v veliki meri odraz kulturnih idealov ameriške družbe'

WWW.KALIBEJ.NET
WWW.KALIBEJ.NET

FENOMENOLOGIJA

Edmund Husserl (⇒ klasifikacija pomenov je v celoti produkt človeškega duha);
v sociološki smeri **Alfred Shutz**

- osmišljanje čutnega izkustva
- razumevanje pomena pojava (fenomena)
- **A. Shutz** (o naravi družbe le razmišlja): ljudje razvijajo tipizacije, s katerimi komunicirajo, znanje je skupno (zdravorazumsko znanje); vsak posameznik ima edinstven življenjepis, družba je javna zmešnjava posameznih izkustev, ki nimajo nobene jasne oblike ali forme
- akter in delovanje – ljudje imajo s svojimi dejanji možnost, da spreminjajo – reproducirajo svet okoli sebe
- skuša rešiti spor med **DETERMINISTI** (človekovo vedenje v celoti določajo zunanje sile) in **VOLUNTARISTI** (ljudje imajo svobodno voljo in delujejo kot želijo)
- **KRITIKA (Archer)**:
 - o preveč tesno je povezal strukturo in delovanje
 - o preveliko poudarjanje zmožnosti akterjev, da spreminjajo strukture s spreminjanjem vedenja

DVOJNOST STRUKTURE pomeni, da strukture omogočajo družbeno delovanje, hkrati pa družbeno delovanje ustvarja prav te strukture.

V družbenem življenju poznamo 2 obliki struktur:

- **PRAVILA** – postopki, ki jim posamezniki sledijo
- **RESURSI**:
 - o **ALOKATIVNI RESURSI**
 - o **AVTORITATIVNI RESURSI**

Manjka politično povezovanje strukturalnih pristopov in teorij družbene ureditve (**Giddens**)

POSTMODERNIZEM

- v sodobnih družbah se začenjajo ali že potekajo **BISTVENE** spremembe
- družbe gredo skozi različne stopnje in imajo neki koncept modernosti = stopnja, ki je logična predhodnica postmodernosti
- prepričanja v napredek in vera v znanost sta značilnosti modernega življenja
- izvor modernih načinov mišljenja vidimo v razsvetljenstvu
- postmodernizem (doba, v kateri je možno vse) ⇒ arhitektura
- **Jean Francois Lyotard** ⇒ vidi ljudi osvobodene z raznovrstnostjo in pluralnostjo

- pojem jezikovnih iger – življenje je organizirano okrog njih, služijo opravičevanju in legitimiziranju vedenja ljudi v družbi
 - osnovna jezikovna igra je **ZGODBA**
 - znanost sloni na **METAZGODBAH**, zgodbah, ki dajejo zgodbam smisel
- v postmodernizmu se razvije nezaupanje do metazgodb
- postmoderna doba ima 2 značilnosti:
 - iskanje resnice se opušča, ker pridejo označevalne jezikovne igre na slab glas
 - označevalne jezikovne igre se nadomestijo s **TEHNIČNIMI** jezikovnimi igrami
- večina postmodernega razvoja znanosti zadeva komunikacijo, jezik...

Jean Baudrillard

- ljudje kot ujetniki – TV nas je pripeljala v položaj, v katerem ni več mogoče razločevati med podobo in realnostjo
 - družba se je odmaknila od tega, da bi temeljila na proizvodnji ali da bi jo oblikovale ekonomske sile
 - delo Simulacije – razprava o pojmu postmodernizem
 - imidž je vse, realnost ni nič
 - znaki v človeški kulturi so šli skozi 4 stopnje
 - 1) znaki (besede) so odraz osnovne realnosti
 - 2) podobe postanejo popačenje resnice
 - 3) znak prikriva odsotnost neke osnovne realnosti
 - 4) znak nima nobene zveze z nobeno realnostjo ⇒ je svoj lasten čisti
- SIMULAKRUM**
- primeri simulakrov:
 - Disneyland – popoln model simulakruma
 - prevlada znakov v sodobni družbi teži k uničevanju osnovne realnosti
 - moč je izginila
 - **KRITIKA**: njegovo pisanje je zelo abstraktno

David Harvey – marksizem in postmodernizem (vpliva na vlade, razvoj političnih in družbenih gibanj)

- **David Harvey**: skeptičen do uporabe pojma postmodernizem
- poudarja človeške dejavnike, ki vplivajo na družbene spremembe
- v jedru zahodnih družb ostaja kapitalističen ekonomski sistem (3 značilnosti):

- o kapitalizem temelji na rasteh in krizah, ki so neizogibne – postmodernizem je ena izmed njih
- o dinamika razrednega boja
- o dinamičnost kapitalizma

V KAPITALIZMU VEDNO OBSTAJA MOŽNOST SPREMEMB!!!

- za premik od modernizma k postmodernizmu je značilna sprememba k 'fleksibilni akumulaciji' ⇒ vključuje nagle spremembe v trgih delovne sile, proizvodih in vzorcih potrošnje
- ekonomske spremembe so podlaga kulturnih, političnih in družbenih sprememb
- mešanje svetovnih kultur
- družba je resnična in se ne sestoji samo iz jezikovnih iger in simulakrov
- **David Harvey** zavrača prepričanje mnogih postmodernih teoretikov, da bi morali opustiti razsvetljene projekte

REVŠČINA

UVOD:

- revščina je nezaželeni družbeni problem

DEFINICIJA IN MERJENJE REVŠČINE

- 3 glavna področja nesoglasij v temeljnih načelih:
 - o **ABSOLUTNO** revščino merimo glede na sredstva za preživetje; koncept **RELATIVNE** revščine: definicija se mora nanašati na standard določene družbe v določenem času. Revni so tisti, katerih dohodki so pod povprečjem življenjskega standarda. Možno je ugotoviti **MEJO** revščine – minimalni standard
 - o definicija revščine z materialnega vidika – **MATERIALNA DEPRIVACIJA** – obravnavanje revščine kot **VEČKRATNE DEPRIVACIJE** (npr. neprimerne možnosti izobrazbe, neugodni delovni pogoji in nemoč)
 - o **ODNOS MED NEENAKOSTJO IN REVŠČINO**
- Absolutna revščina = revščina sredstev za preživetje, saj temelji na oceni minimalnih zahtev po sredstvih za preživetje
- nekateri koncepti absolutne revščine z uvajanjem **IDEJE TEMELJNIH KULTURNIH POTREB** presegajo pojem sredstev za življenje in materialne revščine (npr. **Drenowski in Scott** v svoji kategoriji osnovnih kulturnih potreb vključujeta izobraževanje, prosti čas, rekreacija)
- **KRITIKA:**
 - o temelji na domnevi, da obstajajo minimalne osnovne potrebe za vse ljudi v vseh družbah
 - o temeljne kulturne potrebe se od časa do časa in od kraja do kraja razlikujejo
 - o

RASA, ETNIČNOST IN NACIONALNOST (11)

UVOD:

- antisemitistična čustva (sovražna čustva do Židov)
- etnično čiščenje

RASA

biološke teorije: odnos med fenotipom (fiz. znač.) in genotipom (genske znač.)
Michael Banton – teorije rase:

- 3 vrste teorij:
 - tiste, ki vidijo raso kot ROD
 - tiste, ki vidijo raso kot TIP
 - tiste, ki vidijo raso kot PODVRSTO

RASA KOT ROD

- ideja o rasi kot o rodu je privzela idejo **MONOBENEZE** – ljudje pripadajo eni sami vrsti in imajo skupen izvor. Vsi ljudje so v temelju enaki, **Banton** meni, da je to vplivalo na ideje o suženjstvu.
- jasni rodovi ali sorodstvene črte

RASA KOT TIP

- temelji na prepričanju, da vsi ljudje nimajo skupnega izvora, in da je človeštvo razdeljeno na ločene skupine ⇒ **POLIGENSKA TEORIJA** (človeštvo ima več kot en izvor)
- **Morton** (na meritvah velikosti lobanje ločil 5 ras):
 - kavkazijska
 - mongolska
 - malajska
 - ameriška
 - etiopijska

RASA KOT PODVRSTA

- združuje prvine roda in tipa
- Darwinova evolucijska teorija – videl evolucijo kot počasen proces, ki je posledica naravnega izbora (prisoten element spolne selekcije)

Herbert Spencer – človeške podvrste in družbena evolucija

- mešanje ras je koristno
- preveč vladne regulacije zavira družbeno evolucijo
- evolucijska lestvica:
 - preprosta družba (necivilizirana divjaška plemena)
 - sestavljena družba
 - dvojno sestavljene družbe
 - *trojno sestavljene družbe

- preživetje najsposobnejšega

Steve Jones – genetika in evolucija

- genske razlike

- odsotnost rase \Rightarrow z genetiko ni mogoče upravičevati ločevanja ras
- stališča do rase nimajo nobene znanstvene podlage
- za rasizem ne obstaja noben biološki argument

ETNIČNOST

OPREDELITEV ETNIČNOSTI

Eriksen: etnija izvira iz grške besede ethnos, ethnikos (pogan ali brezverec)

J. Milton Yinger – definicija etničnosti:

- obstaja razlika med fizično (obstajajo lahko samo v teoriji) in družbeno opredeljenimi rasami (sestojijo iz etničnih skupin, ki same o sebi ali drugi o njih menijo, da imajo jasne biološke značilnosti, ne glede na to ali tvorijo posebno biološko skupino ali ne)
- etnična skupina ali etnija \Rightarrow lahko je to vsaka skupina, ki verjame, da je etnična in se tako tudi obnaša

John Richardson

- 3 glavni klasifikacijski sistemi:
 - rasa
 - črni/beli
 - etničnost
- etničnost temelji na kulturnih razlikah med skupinami
- razločevanje med etničnimi skupinami: teritorialni, religiozni, jezikovni (vsem je skupno razločevanje po izvoru)

KRIMINALITETA IN DEVIANTNOST

UVOD:

Sociološko preučevanje deviantnosti

Definicije deviantnosti:

deviantnost je relativna, kulturno pogojena, in se nanaša na tisto dejanje, ki ni v skladu s pričakovanji in normami določene družbe

FIZIOLOŠKE IN PSIHOLOŠKE TEORIJE DEVIANTNOSTI

FIZIOLOŠKE TEORIJE (biološke) – **Cesare Lombroso**

- genski zapis
- kromosomske nenormalnosti
- kemična neuravnoveženost v telesu

PSIHOLOŠKE TEORIJE

- geni – povezava med genskim zapisom in kriminalnim vedenjem

- **J. Bowlby**: socializacija – deviantnost ni podedovana
- **KRONIČNI POVRATNIKI** (specialni povratniki) – konstantno kršijo zakone

DEVIANTNOST – FUNKCIONALISTIČNI POGLED

FUNKCIJE DEVIANTNOSTI – izvor deviantnosti iščejo v naravi družbe

- mehanizmi družbenega nadzora (potrebni za nadzor nad deviantnostjo)
- kriminaliteta kot neizogiben pojav (**Emile Durkheim** – družba svetnikov)
- kolektivni občutki – skupne vrednote in moralna prepričanja družbe
- kriminaliteta kot funkcionalni pojav: disfunkcionalen (visoko, nizko)
- funkcija kazni je ohranitev kolektivnih občutkov
- pozitivne funkcije deviantnosti (**A. Cohen**):
 - varnostni ventil
 - svarilni mehanizem

Robert K. Merton – identificiral en sam vzrok deviantnosti: kultura in struktura družbe povzročata deviantnost – družbena struktura in anomija

- družbena in kulturna struktura
- kulturni cilji in institucionalizirana sredstva
- odzivi na kulturne cilje:
 - **KONFORMNOST** – prilagoditev
 - **INOVACIJA** – uporaba deviantnih sredstev za uspeh
 - **RITUALIZEM** – zavrgli so cilje uspeha
 - **UMIK** – niso zmožni uspeti
 - **UPOR** - terorizem
- deviantnost je pojasnjeval v smislu strukture legitimnih priložnosti, ni pa preučil strukture legitimnih priložnosti
- **KRITIKA**: zanemarja odnose v družbi kot celoti

STRUKTURALNE IN SUBKULTURALNE TEORIJE DEVIANTNOSTI (podobne Mertonu)

- strukturalne teorije izvora deviantnosti pojasnjujejo s položajem posameznika ali družbenih skupin v družbeni strukturi
 - subkulturalne teorije pojasnjujejo deviantnost s subkulturo družbene skupine
- A. Cohen** – delikventna subkultura

- 2 glavni kritiki Mertonovega razmišljanja:
 - delikvenca je bolj kolektivni kot individualni odziv
 - **Merton** ne more pojasniti neutilitarnega kaznivega dejanja
- nižji delavski razred: kulturna deprivacija, statusna frustracija ⇒ delikventna subkultura

Richard A. Cloward in Lloyd A. Ohlin – Delikvenca in priložnost

- delavski razred bolj nagnjen k deviantnosti, ker imajo manj možnosti uspeti po legalni poti ⇒ razvijajo 3 možne odzive na tak položaj:
 - **KRIMINALNA SUBKULTURA** – utilitarna kriminaliteta, to je kriminaliteta, ki prinaša finančno korist
 - **KONFLIKTNE SUBKULTURE** – mladoletniki imajo malo možnosti za dostop do struktur nelegitimnih priložnosti
 - **SUBKULTURA UMIKA** – uživanje drog

Walter B. Miller (v nasprotju z vsemi prejšnjimi) – subkultura nižjega razreda

- vrednote in način življenja, ki se prenašajo iz generacije v generacijo, aktivno spodbujajo ljudi, da kršijo zakon
- **ZNAČILEN KULTURNI SISTEM** (nižji razred) ⇒ socializacija znotraj kulture ⇒ osrednje težnje vključujejo (glavna področja zanimanja in delovanja):
 - ČVRSTOST
 - PREBRISANOST
 - RAZBURLJIVOST

DAVID MATZA – Delikventnost in neodločenost

- delikventi so v določenih okoliščinah sposobni nevtralizirati **MORALNO VEZ DRUŽBE**
- sposobni so prepričati sami sebe, da zakon za njih v tem posameznem primeru ne velja
- deviantnost postane mogoča, ko uporabijo **TEHNIKE NEVTRALIZACIJE**, ki jih začasno osvobodijo družbenega prijema
- tehnike nevtralizacije vključujejo:
 - zanikanje odgovornosti
 - zanikanje škode
 - zanikanje, da je bilo ravnanje v bistvu napačno
 - obsodba tistih, ki uveljavljajo pravila
 - poziv k večji lojalnosti – delikventi lahko trdijo, da ne kršijo zakona zaradi svojega interesa, temveč da pomagajo družini ali prijateljem

- stanje neodločnosti
 - vrednote podzemlja
 - občutek fatalizma (mladostniki) in občutek humanizma
 - subkultura delikventnosti- mladostniki niso predani, stalni pripadniki
- Determinizem je doktrina, ki pravi, da imajo ljudje malo ali nič svobode, da usmerijo svoje lastno delovanje, ker jih nadzirajo zunanje sile
- Deviantnost in uradne statistike

- nezabeležena kriminaliteta
- raziskave viktimizacije (koliko kriminalitete ostane nezabeležene) – vprašanja za posameznike, ali so bili v preteklem letu žrtve kaznivih dejanj
- raziskave s samoprijavo
- pristranost v uradni statistiki (2 ameriški tolpi – prostaki iz delavskih družin in svetniki iz uglednih družin srednjega razreda)
- kriminal belega ovratnika (**Sutherland**) ⇒ kazniva dejanja brez žrtev

Deviantnost – interakcionistični pogled (zavrača pozitivističen pristop)

- osredotoča se na interakcijo med osebami, ki jih opredeljujejo kot deviantne
- kako in zakaj so posamezniki in skupine označene kot deviantni, kakšen učinek ima to za njihovo nadaljnje delovanje

Howard S. Becker – teorija etiketiranja

- etiketa kot glavni status
- tisti, ki imajo moč, nalepijo etiketo
- možne posledice etiketiranja:
 - deviantna kariera je popolna, ko se posamezniki pridružijo organizirani deviantni skupini ⇒ znotraj deviantne skupine se razvije deviantna subkultura
 - etiketiranje je samoizpolnjujoča se prerokba – deviantni posamezniki začnejo sebe pojmovati z vidika etikete, deviantna identifikacija postane usmerjevalna

Jack Young – etiketiranje in uživalci marihuane

Howard S. Becker – izvori deviantnega delovanja

- poudarja pomembnost javne identifikacije deviantnosti, raziskuje nastajanje dejavnosti kot proces
- kot interakcionista poudarja pomembnost **SUBJEKTIVNIH POMENOV**, ki so pripisani izkušnjam

Edwin M. Lemert – odziv družbe – 'vzrok' deviantnosti

- krivdo za deviantnost nosijo predstavniki družbenega nadzora in ne posamezniki
- **Lemert** razlikuje:
 - o **PRIMARNO DEVIANTNOST** – deviantna dejanja preden so javno etiketirana; preiskava vzrokov je neuspešna, sama po sebi nepomembna
 - o **SEKUNDARNA DEVIANTNOST** – je odgovor posameznika ali skupine na odziv družbe

Erwing Goffman – deviantnost in institucija (institucionalizacija)

- proces ponižanja, neskončen krog ponižujočih doživljanj
- posledice institucije na večino gojencev ponavadi niso trajne ⇒ obstaja obdobje začasne **DISKULTURACIJE**, kar pomeni, da se morajo gojenci ponovno naučiti nekaj temeljnih 'receptov' za življenje v zunanjem svetu

Deviantnost in interakcionistični pogled – kritike in ocena

- etiketiranje kot deterministična obramba interakcionizma
- družbena deviantnost je vedenje, ki krši zakone družbe, ne glede na to, ali je bilo etiketirano in odkrito
- situacijska deviantnost vsebuje tista dejanja, za katera drugi sodijo, da so deviantna glede na okvir, v katerem so se zgodila

DEVIANTNOST – FENOMENOLOŠKI POGLED

Aaron V. Cicourel – pogajanje za pravico

- delikventi so nadzor predstavnikov družbenega nadzora
- **KRITIKA:** tako kot drugim etnometodologom in fenomenologom tudi njemu ne uspe pojasniti, kdo ima v družbi moč in kako z njo vpliva na opredelitev kriminalitete in deviantnosti

William Chambliss, Milton Mankoff, Frank Pearce, Lauren Shider – razvili koncept razumevanja deviantnosti v kapitalističnih družbah

TRADICIONALNI MARKSISTIČNI POGLEDI NA DEVIANTNOST

Kdo oblikuje zakon? Komu koristi?

- moč imajo tisti, ki posedujejo in nadzirajo proizvodna sredstva
- nadstavba odraža odnos med močnimi in nemočnimi
- zakoni so odraz vladajoče ideologije
- lažna razredna zavest ⇒ zakoni služijo samo vladajoči manjšini
- zakone oblikuje država, ki predstavlja interese vladajočega razreda
- neodločanje (razne odločitve so samo sprejete – o njih se ne razpravlja)
- pravi kriminalci so pripadniki kapitalističnega razreda

Kdo krši zakon? Koga ujamejo?

- gospodarska kriminaliteta povzroča več škode kot ulična kriminaliteta
- razkritje o razširjenosti gospodarskega kriminala bi lahko zelo ogrozila moč kapitalizma
- organizirani kriminal (vodi ga ekonomska in politična elita) je v neposredni zvezi z njegovo koristnostjo za ameriški vladajoči razred, je integralni del vladajočega razreda
- kriminaliteta se pojavlja v vseh slojih ⇒ razlika je v vrsti kriminala: podkupovanje lokalnih političnih, policijskih in sodnih organov je bistveno za razcvet organiziranega kriminala

Zakaj kršiti zakon? Zakaj uveljavljati zakon?

- pohlep, sebičnost, sovraštvo v kapitalističnem sistemu, so motiv za kazniva dejanja v vseh slojih
- selektivno uveljavljanje zakona ima številne pomembne posledice ⇒ služi ohranjanju moči vladajočega razreda in krepitvi ideologije vladajočega razreda

- **KRITIKA** konvencionalnega marksizma:
 - o levičarski realisti menijo, da takšne teorije neupravičeno poudajajo gospodarsko kriminaliteto

DEVIANTNOST – NEOMARKSISTIČNI POGLEDI

Taylor, Wallen in Young, Paul Gilroy, Stuart Hall

- s konvencionalnimi marksisti se ne strinjajo le v tem, da obstaja preprost in jasen odnos med ekonomsko bazo družbe in deviantnostjo
- strinjajo se: tekmovanje, konflikt interesov, neenaka porazdelitev moči in premoženje

Ian Taylor, Paul Walton in Jack Young – Nova kriminologija

- namen dela je bil izoblikovati radikalno alternativo obstoječim teorijam kriminaliteta in deviantnosti
- ključ za razumevanje kriminalitete je v 'materialnih osnovah družbe'
- podpirajo preoblikovanje družbe
- **Marxa** kritizirajo preveč ekonomsko – deterministične teorije
- **Marx** je menil, da revščina prisili posameznika v kriminaliteto
- kriminalci se samo odločijo za kršitev zakona
- kazniva dejanja so premišljena in zavestna dejanja s političnimi motivi
- želijo propad kapitalizma
- **POPOLNA DRUŽBENA TEORIJA DEVIANTNOSTI** preučuje način, kako je družba organizirana kot celota in kako se posamezniki odločijo storiti kazniva dejanja

Paul Gilroy – mit o črnski kriminaliteti

- kazniva dejanja, ki jih storijo etnične manjšine, so zavestna in premišljena politična dejanja
- kriminaliteta kot politični boj

Policijsko delovanje v krizi – roparski napad, država, zakon in red (ta teorija se približuje popolni družbeni teoriji deviantnosti)

- večina kaznivih dejanj ni političnih ⇒ v tem se razlikuje od ostalih teorij
- večji vpliv **Gramscija** kot **Marxa**
- roparski napad, množična občila in moralna panika glede kriminalitete
- hegemonija je politično vodenje in ideološko obvladovanje družbe
- medrazredno premirje – med vladajočim in podrejenim razredom ni bilo večjega konflikta ⇒ spodkopano od brezposelnosti

- črnska kriminaliteta ⇒ ulični kriminal kot strategija za preživetje neželene rezervne armade delovne sile
- **OCENA:** daje analizo strategije 'uličnega ropanja'

LEVIČARSKI REALIZEM

kot socialiste opisujejo

Jack Young, John Lea, Roger Matthews, Richard Kinsey

- reformne družbe
- **AETIOLOŠKA KRIZA ali KRIZA POJASNJEVANJA**
- kriminaliteta je zakoreninjena v družbi
- več pozornosti namenja žrtvi in javnemu mnenju
- določeni tipi kriminalitete so značilni za etnične manjšine (črnci bolj pogosto storijo nekatera dejanja kot belci)

Razlaga kriminalitete

- izvor ima v družbenih okoliščinah in je tesno povezana z deprivacijo

John Lea in Jack Young – pri pojasnitvi kriminalitete se opirata na 3 temeljne pojme:

- **RELATIVNA DEPRIVACIJA** (občutiti prikrajšanost) – pojavlja se v vseh družbenih slojih, ker se vsak lahko čuti prikrajšanega
- **SUBKULTURE** obravnavata kot kolektivno rešitev za probleme skupine
- **MARGINALIZACIJA** – posebno nagnjenje k nasilju in kršenju reda in miru kot oblika političnega delovanja; participacija v procesu proizvodnje je ključ za izogibanje marginalnosti

Obravnavanje kriminalitete

Problem policijskega delovanja

- praktični načini, s katerimi bi zmanjšali problem kriminalitete ⇒ **VOJAŠKO** – **POLICIJSKO DELOVANJE** ⇒ **MOBILIZACIJA OČIVIDCEV**
- izboljšanje policijskega delovanja
 - uporaba minimalnega policijskega delovanja
 - večstranski pristop
- kvadrat kriminalitete vključuje (**Young**) – načelo multiple aetiologije:
 - državo in njene organe
 - storilca kaznivega dejanja in njegovo delovanje
 - neformalne metode družbenega nadzora
 - žrtev
- **KRITIKA (Hughes):**
 - neuspeh pri pojasnjevanju ulične kriminalitete

- o novi levičarski realizem se sklicuje na teorije **SUBKULTURE**

SPOL IN KRIMINALITETA

- spol in vzorci kriminalitete
- uradna statistika, kriminaliteta in spol
- **Pollak** – 'prikrita storilka'
- **KRITIKA: Frances Heidensohn**
- **VITEŠKA TEZA:** govori, da sta policija in sodišča prizanesljivejša do storilk

Vzroki kriminalitete in deviantnosti žensk:

- fiziološki vzroki – stigma oz. fizične nepravilnosti – rojene zločinke

Kriminaliteta žensk in ženska osvoboditev

- **Freda Adler** – 'nova ženska storilka' – osvoboditev žensk je vodila k novi vrsti kriminalitete, razlike v vedenju moških in žensk so družbeno pogojene
- **KRITIKA (Carol Smart):** feministični kriminolog

Steven Box in Chris Halle – osvoboditev proti marginalizaciji

- ne verjameta, da osvoboditev žensk povzroča kriminal
- upoštevala spreminjajpča se deleža moških in žensk v populaciji
- nista vključila dejanj zoper spolno nedotakljivost
- kot pokazatelj osvoboditve: upadanje stopnje rodnosti, povečala se je participacija žensk v delovni sili, dvig števila diplomantk
- stopnjo brezposelnosti sta uporabila kot način ugotavljanja ekonomske marginalizacije

Pat Carlen – ženske, kriminaliteta in revščina

- sprejema teorijo nadzora (**Hirsch**) kot svoj teoretični pristop
- ženske iz delavskega razreda so nadzorovane z obljubo nagrad, ki izhajajo iz delovnega mesta in družine ⇒ takšne ženske oblikujejo razredni dogovor (ponuja materialne nagrade) in dogovor med spoloma (ponuja psihološke in materialne nagrade, ki izvirajo iz ljubezni ali truda moškega, ki preživlja družino
- ko ta dogovor propade, to vodi v kriminaliteto
- kriminaliteta žensk se pojavi, ko propade nadzor ali ko ženske izgubijo realne spodbude za konformnost
- dejavniki spodbujanja deviantnosti:
 - o zasvojenost z drogo

- o iskanje razburljivega življenja
- o biti vzgojen v skrbništvu
- o revščina

KONFORMNOST ŽENSK

Frances Heindenson – ženske in družbeni nadzor (doma, na delu, v javnosti – družinsko življenje kot oblika PRIPORA)

- teorija nadzora – moški nadzirajo ženske z uporabo sile in nasilja, z idejo ohranjanja dobrega imena in z ideologijo ločenih sfer

SOCIOLOGIJA , VREDNOTE IN DEVIANTNOST

- interakcionisti in funkcionalisti ⇒ liberalna pristranost (za reforme)
- marksisti ⇒ privrženci radikalnih sprememb

DRUŽBENA STRATIFIKACIJA (2)

UVOD

egalitarizem, družbena neenakost – posebna oblika družbene neenakosti ⇒ družbene skupine druga nad drugo glede na UGLED in PREMOŽENJE

DRUŽBENA NEENAKOST IN DRUŽBENA STRATIFIKACIJA ⇒ HIERARHIJA

- pomeni hierarhijo družbenih skupin
- družbene razrede je nadomestila nepretrgana hierarhija neenakih pozicij
- hierarhija posameznikov, ki je zamenjala hierarhijo družbenih skupin
- slojevske subkulture ⇒ družbena mobilnost (odprti sistemi – visoka mobilnost, zaprti sistemi – nizka mobilnost – položaj posameznika pripisan ali pridobljen)
- če imajo pripadniki družbene skupine podobne razmere in isto subkulturo ⇒ SKUPNA IDENTITETA
- življenjske možnosti – kako položaj v stratifikacijskem sistemu vpliva na posameznika

Družbena nasproti naravni neenakosti

- biologija in neenakost – neenakost na biološki podlagi (rasna diskriminacija)
- racionalizacija – družbeno neenakost prikažejo kot racionalno in sprejemljivo

Družbena stratifikacija – funkcionalistični pogled

- prispevek stratifikacije k **VZDRŽEVANJU DOBROBITI DRUŽBE**

Talcott Parsons – stratifikacija in vrednote

- recipročen odnos med družbenimi skupinami
- organizacija in načrtovanje
- moč za doseganje kolektivnih ciljev
- stratifikacija je funkcionalna (ker služi integraciji) in neizogibna ⇒ ker izhaja iz skupnih vrednot

Kinglsey Davis in W. Moore – dodelitev in izvrševanje vlog

- funkcionalni predpogoj je učinkovita dodelitev in izvrševanje vlog – mehanizem za to je družbena stratifikacija ⇒ najsposobnejše na najbolj funkcionalna mesta

- funkcionalna pomembnost – kateri položaji so funkcionalno najpomembnejši
- družbena stratifikacija kot funkcionalna nujnost
- družbena neenakost je neizogibna značilnost človeške družbe

Melvin M. Tumin – kritika Davisa in Moora

- nejasna funkcionalna pomembnost
- zanemarjata vpliv moči na neenako razporeditev nagrad
- ? zaloga talentov
- ? usposabljanje
- družbena stratifikacija kot ovira za motivacijo
- neenakost možnosti
- družbena stratifikacija prej sila delitve kot integracije